

Naturperler i Roskilde Kommune

Danmarks
Naturfredningsforening

Guide til naturoplevelser

Landskabet i Roskilde Kommune er smukt og varieret, og byder på mange muligheder for at opleve dyr og planter på egen hånd. Danmarks Naturfredningsforening har i samarbejde med Roskilde Kommune udpeget en række udfugtsmål, som vi anbefaler voksne og børn, der søger oplevelser i naturen.

God tur!

Danmarks Naturfredningsforening
og Roskilde Kommune

Pas på naturen:

Brug naturen med omtanke: Hold dig til stierne, og hjælp ved at tage affald med hjem.

Hold altid hunden i snor: Det giver fugle og dyr, som lever og yngler ved jorden, ro, og det øger chancen for at se hjorte og ræve.

Hunde kan kun løbe frit, hvis du færdes i en egentlig hundeskov.

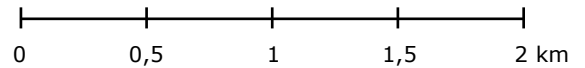
Beskyt blomsterne: Pluk kun blomster, hvis der er mange af dem. Giv de få og sjældne arter en chance for at blive flere.

Roskilde Kommune

Signaturforklaring

2	Naturperle	⬆	Vejrly
⚓	Fugletårn	⚓	Bålpads
★	Udsigtspunkt	H	Hundeskov
P	Parkering	■	Skovrejsning
—	Fjordstien	—	Kommune-grænse
- - -	Sti		

Målestok 1 : 30.000

1 Roskilde Fjord

- internationalt fuglebeskyttelsesområde

Roskilde Fjord er internationalt kendt som rastested for trækfugle og som stort sammenhængende naturområde med sjældne og truede naturtyper.

Roskilde Fjord er et typisk sjællandsk fjordlandskab. Fjorden er næsten overalt meget lavvandet. Kun få steder er den mere end seks meter dyb. Langs kysten findes strandenge, strandoverdrev og rørsumpe.

Roskilde Fjord er et af Danmarks vigtigste leve- og ynglesteder for mange arter vandfugle. Fjorden er derfor udpeget som fuglebeskyttelsesområde, og alle har pligt til at passe særlig godt på området og dets fugleliv. I fuglenes yngletid – fra 1. april til 15. juli – må man ikke komme nærmere end 50 meter på øer og holme i fjorden.

På holmene yngler hvert år 10.000 til 20.000 par fugle fordelt på 25-30 arter. Mest almindelig er hættemåge, dernæst storm- og sølvmåge, knopsvane og fjordterne. Ud over vadefugle,

som klyde, strandskade og rødben, har samtlige Danmarks svømmeænder ynglebestande i fjorden.

På halvøen Bognæs på vestsiden af fjorden i Lejre Kommune yngler en blandet koloni af skarver, havørner og – ikke mindst – et hejrnepar, som flyver ud og finder føde over alt i fjordområdet til deres sultne unger.

Som reservat udgør Roskilde Fjord en del af et landsdækkende netværk for ynglende og trækkende vandfugle i Danmark. Reservaterne er fristeder, hvor fuglene skal have fred til at yngle, raste og søge føde. Afhængig af årstid og vejrforhold varierer arter og antal, men knopsvaner og blishøns ses hele året.

Andre arter er sangsvane, troldand, hvinand og stor skallesluger. Herudover ses taffeland, pipeand og gråand hyppigt rastende i fjorden. Svaner, svømmeænder og blishøns udnytter fjordens undervandsvegetation af ålegræs og havgræs, mens dykænder og skalleslugere især æder snegle, blåmuslinger og småfisk.

Adgangsforhold

Fjorden og naturen omkring fjorden er relativt let tilgængelig. Det er tilladt at færdes til fods hele vejen fra kommunegrænsen i nord – ved Værebros Å's udløb i fjorden – via Jyllinge, Veddelev og Roskilde til Boserup Skov og kommunegrænsen i vest ved Kattinge Værk. Enkelte steder, f.eks. ved Risø, skal man dog op på vejen, og ved højvande kan det være nødvendigt flere steder. Fra Roskilde Havn og nogle hundrede meter nordpå er der lavet stenpassage, så man for det meste kan gå tørskoet langs strandkanten.

Vil man holde skovtur eller bade, anbefaler vi de offentlige arealer:

- **Lønager Strandpark** for enden af Osvej, Jyllinge Nord
- **Klinten** ved Bygaden i Jyllinge
- **Salvadparken** ved Frederiksborgvej
- **Ågerup-Kirkerup Strandpark** lige nord for **Bolund**
- **Vigen Strandpark** ved Veddelev
- **Kællingehaven** vest for Roskilde Havn
- **Sankt Hans Hospitals Park**
- **Boserup Skov**

En anden mulighed er Fjordstien – en cykelrute, som løber langs store dele af både Roskilde Fjord og Isefjord.

2 Lønager Strandpark

- fjordlandskab på tæt hold

Lønager Strandpark er et lille stykke fredet natur i Jyllinge Nord. Lige nord for selve strandparken findes der, som Roskilde Kommunes nordligste lokalitet, en fin strandeng med flere sjældne planter, f.eks nikkende kobjælde og strandnellike.

Fra hele området er der en meget flot udsigt over Roskilde Fjord og de mange fugle, ikke mindst – som regel – en stor svaneflok. Man kan også se den snævre del af fjorden, hvor Skuldelevskibene blev fundet. Da skibene blev sænket, var Værebros Å så bred og dyb, at den i 1133 kunne besejles af en krigsflåde.

Værebros Å markerer kommunegrænsen mod nord, og det er muligt at gå visse steder langs åen.

Der er god plads til fritidsaktiviteter og leg i strandparken. Det er let at parkere for enden af Osvej. Strandengen mod nord nås lettest via Strandvænget. Det kan også anbefales at gå langs kysten mod syd til Jyllinge by og havn.

3 Salvadparken

- plads til friluftsliv

Salvadparken er et offentligt område ud til Roskilde Fjord lige ved udmundingen af Hove Å. Her er en naturlejrplads med vejrlig, bålplads, multitoilet, vandhane, p-plads m.m.

Hove Å løber i et øst-vestgående dalforløb. På østsiden af landevejen udvider åen sig til "Salmosen", som er flot og spændende, men ret utilgængelig. Kig eventuelt ud over området fra rasteplassen på Frederiksborgvej. De brede ådale i det bølgede landbrugsland er meget karakteristiske for naturen i Gundsømagle-området.

I Salvadparken vokser en lang række strandplanter som blågrøn gåsefod, strand-tusindgylden og almindelig salturt, også kaldet kveller. Stænglerne er saftspændte og stærkt røde, når frugterne modnes.

Et par halvsjældne arter som jordbærkløver, mat potentil og fliget vejbred er med til at give strandoverdrevet og skrænten nord for Salvadparken stor botanisk værdi.

I den lavvandede vig ind til Salvadparken går der ofte mange vadefugle og søger føde, og følger man stranden mod vest får man et flot kig ud over fjorden til Eskildsø.

En informationstavle på stedet viser nærmere detaljer for området.

4 Bolund Eng og Klint

– en botanisk og geologisk perle

Den markante morænebakke og strandengen blev fredet i 1941. De er forbundet ved en tange, der er dannet af materiale, der skyller ind fra fjorden. På strandengen kan man opleve en alsidig strandengsvegetation, f.eks. også den giftige lægeplante, bulmeurt.

Takket være græssende kvæg holdes plantevæksten nede, så området ikke gror til, og derved har også de lavere planter mulighed for at være med i konkurrencen om lyset. Desuden er der varierende fugtforhold, som giver gode vilkår til forskellige typer planter. I 1999 blev der registreret 129 forskellige arter på Bolund Engen. I selve Bolund-klinten yngler digesvaler.

På Bolund er der fundet tegn på en stenalderboplads. På engen bagved blev der i istiden aflejret en kæmpesten, Bolund-stenen, der er et stykke skandinavisk grundfjeld, og som er specielt fredet. Der er knyttet flere sagn til stenen. Et af dem siger, at stenen ligger der, fordi den blev kastet af en troldekvinde fra Hornsherred, der i arrigskab ville ramme kirken i Ågerup.

Fra rasteplassen på Frederiksborgvej er der gode adgangsmuligheder til Bolund. Her er informationstavle og parkeringspladser.

5 Vigen Strandpark, Sønderø og Bløden

– strandeng og friluftsliv

Ved Vigen Camping syd for Veddelev landsby findes et af Roskilde bys meget benyttede friluftssteder. Man kan bade og lege i Vigen Strandpark, mens man nyder den flotte udsigt over Roskilde Fjord mod byen, Domkirken, Havnen og Sct. Hans-området.

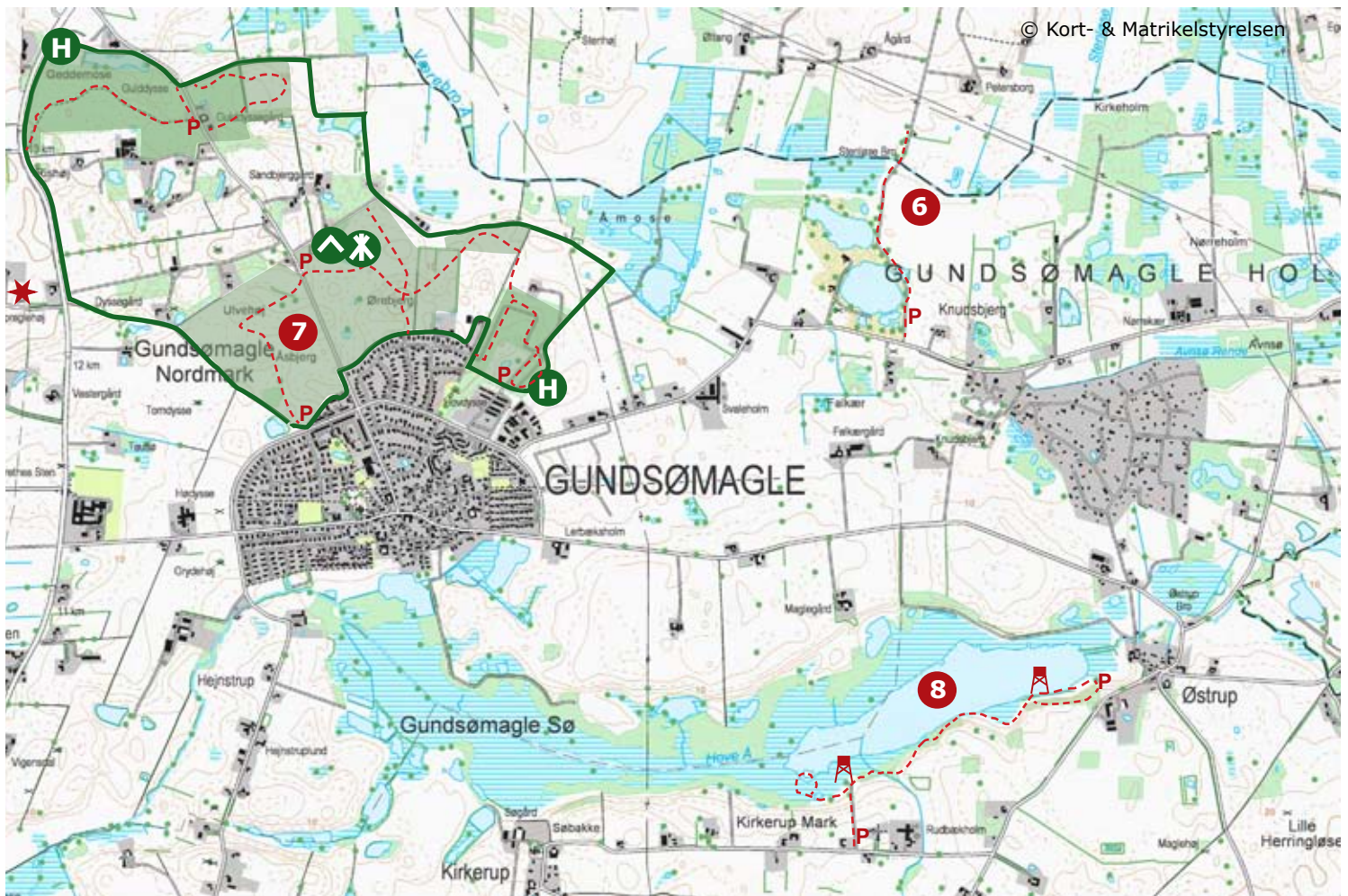

Mod sydøst er der et indhegnet område. Det er strandengen Sønderø, som en flok kreaturer – ejet af et lokalt græsningslaug – græsser, så de mange forskellige strand- og engplanter samt fuglelivet får mulighed for at trives her. Køerne er fredelige, og man må gerne færdes inden for indhegningen, men husk: Hunde skal holdes i snor.

Går man langs kysten til Veddelev Havn, kan man om foråret skimte havørnereden på Bognæs og iagttage havørnene på vej til og fra reden. Man kan også gå videre langs stranden mod nord til et tilgroet overdrev med blomster og gamle frugttræer.

Nord for Veddelev-halvøen er der et lavvandet område - Bløden - hvor der ofte kan iagttages store flokke af fugle. Fugletårnet, syd for Bløden, kan man kun komme til via stien fra Frederiksborgvej.

Når vandstanden ikke er for høj, kan man gå i vandkanten fra Vikingskibsmuseet til Vigen. Men der er gode parkeringsmuligheder både ved Veddelev Havn og ved indkørslen til Vigen Camping.

6 Værebros Ådal

- det ukendte land

Værebros Ådal har et rigt plante- og dyreliv på grund af de fugtige bundforhold og deraf følgende ekstensiv landbrugsdrift. De vidstrakte enge langs Værebros Å er værdifulde yngle-, raste- og fourageringsområder for mange fugle. Her yngler bl.a. rødben, dobbeltbekkasin, gravand, grågås, muligvis også krikand, atlingand og sjagger. Mosehornugle kan opleves i vinterhalvåret. Om sommeren ses bl.a. rørhøg og pungmejsje, og den flotte hvide stork har i de senere år oftere vist sig i engene omkring Gundsømagle holme.

I Ådalens vandhuller og moser findes almindelige brune frøer i stort tal og ganske små bestande af den truede løgfrø. Moserne i Værebros Ådal huser også en hel del råvildt. På engene og i nogle af moserne, heriblandt Østrup Holme, findes varierede plantesamfund med sjældne arter som rosmarin pil og melet kodriver.

Der arbejdes i øjeblikket (2009) for en fredning af Ådalen.

Der er ringe offentlig adgang til Værebros Ådal, men man kan f.eks. gå eller cykle ad markvejen, der udgår fra Holmevej ca. to km. øst for Gundsømagle, over Stenløse Bro. Ellers kan en kanotur op og ned ad åen anbefales.

Løgfrø.

7 Gulddysseskov

– fra agerland til skov

I 2001 blev de første træer plantet på det 220 hektar store område og den nye statskov fik navnet Gulddysseskov. Skoven er en del af et nationalt skovrejsningsprogram. Den første del af skoven blev tilplantet fortrinsvis med eg og bøg, men også med rødæl som ammetræ samt grupper af fuglekirsebær, douglasgran og ædelgran for at skabe variation. Resten af området beplantes løbende.

I den nordlige del af skoven ligger den næsten 200 år gamle, men nyrestaurerede Gulddysse Kulturgård, hvor spændende aktiviteter inden for både natur og kultur finder sted.

Beboerne i Jyllinge og Gundsømagle har nem adgang til den nye skov, der anlægges til både skovdrift og rekreative formål. Der er stier i området og borde med bænke flere steder.

En primær adgang til skoven er nord for Gundsømagle med indkørsel fra Piledyssen, hvor der er p-plads, informationstavle med kort og angivelse af stier, adgangsveje m.m. Vandhullet ved p-pladsen er ynglested for sjældne padder som løgfrø og stor vandsalamander.

Der er også adgang flere steder fra Gulddyssevej, og en sti fra Jyllinge, der starter for enden af Jyllinge Parkvejs udmunding i Frederiksborgvej.

Der er to **hundeskove**, hvor hunden gerne må løbe frit omkring. Den ene er lige nord for Gundsømagle by og den anden er i Gulddysseskovens nordvestlige hjørne.

8 Gundsømagle sø

– stor sø med masser af rørskov

Gundsømagle Sø's vandflade er ca. 60 hektar, og rørskoven omkring den er med ca. 240 hektar Østdanmarks største rørskov. Her kan opleves en varieret natur med sø, rørskov, pile- og birkekrat, tørvegrave og enge. Dertil kommer moser, skov, marker og græsklædte skrænter. Fredningen af Gundsømagle Sø og omkringliggende områder er på ca. 370 hektar.

For 100 år siden var Gundsømagle Sø en af de mest artsrige fuglesøer i Danmark. Her yngede flere sjældne fugle, som nu er væk: Hvid stork, sorthalset lappedykker, plettet rørvagtel, sorterterne og mange andre.

Almindelige fugle som knopsvane, gråand, blishøne og toppet lappedykker er også gået stærkt tilbage. Årsagen

til ændring-erne er især, at søen siden 1940'erne er blevet forurennet. Den er overgødet med spildevand fra husholdninger og nærings-stoffer fra landbrugsområderne.

I 1984 blev søen og dens nærmeste omgivelser overtaget af Fugleværnsfonden med ønsket om at genskabe den fuglerige sø. Den nødvendige naturgenopretning, især gennem fjernelse af næringsrigt slam, er imidlertid en stor, langvarig og kostbar opgave. Det skønnes derfor, at det vil tage endnu mindst 20 år, før der er en tilfredsstillende vandkvalitet i søen.

De relativt få arter, der får unger på vingerne i den forurenede sø, er toppet lappedykker, der lever af småfisk, og grågås, gråand, blishøne og grønbenet rørhøne, der alle kan fouragere på land.

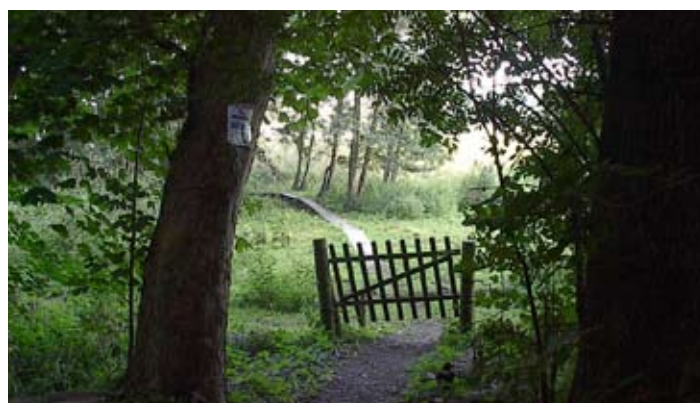
Mange af rørskovens fugle høres mere end de ses, f.eks. vandrikserne, der skriger som grise, og rørdrummen, der tuder med en lyd, som når man blæser i en flaske. Over rørskoven ser man tit rørhøgen på jagt, og nede i den yngler vandrikse, kæranger, rørsanger, skægmejse og rørspurv.

Den lille skov ved Østrup er rig på fugle. Omkring 100 par af forskellige arter yngler her, f.eks. natugle, stor flagspætte, gærdesmutte, jernspurv, solsort, sjagger, gulbug, havesanger, munk, gransanger, blåmejse, musvit, allike, stær, bogfinke og skovspurv. Det er desuden et sted, hvor man normalt kan høre nattergalen.

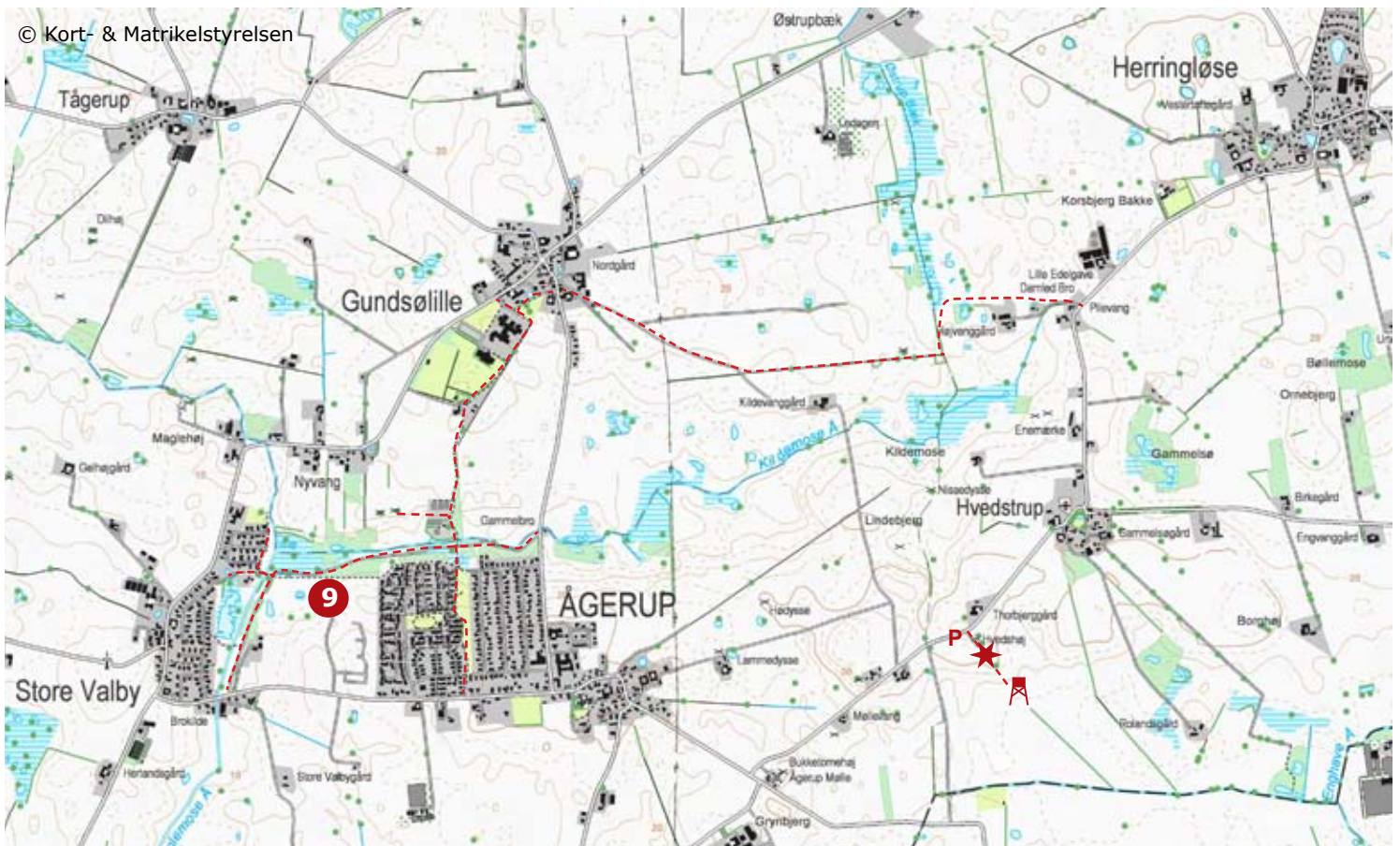
Den fugtige afgræssede eng giver gode levesteder både til blomster, bl.a. gøgeurter, og til vibe, rødben og andre vadefugle. Man kan også opleve ynglende grågæs, der kommer op på engen med deres unger for at græsse, ligesom den hvide stork ind imellem er gæst her.

Der er adgang til søen fra p-pladsen ved Østrup, hvorfra der gennem skoven er en kort sti til et fugletårn. Der er også et fugletårn længere mod vest på søens sydlige side med en adgang fra Kirkerupvej. Der løber en sti mellem fugletårnene og en plankesti ud i rørskoven fra det vestlige fugletårn.

Det er ikke muligt at gå rundt om søen, men via Bymosevej - Søvej i Gundsømagle kan man gå til frodige moseområder på søens nordside.

Toppet lappedykker.

9 Brokilde

- vandindvinding og rekreativt område

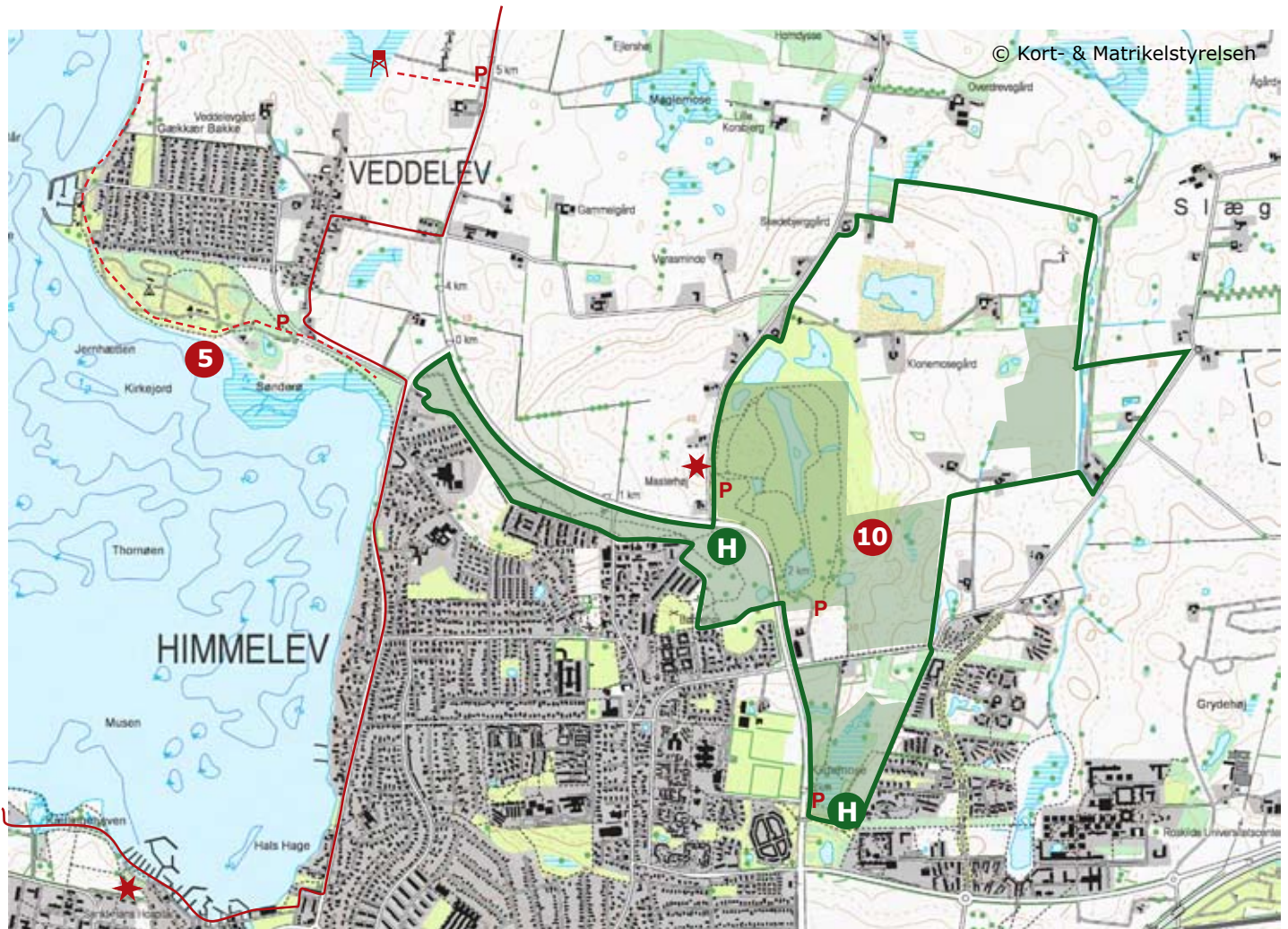
Det 1,7 km. lange, lavtliggende engareal ved Ågerup og Store Valby gennemskæres af både Maglemose Å og Kildemose Å. Her pumpes årligt ca. 2,6 mio. kubikmeter grundvand op til vandforsyning i København.

På grund af områdets mangeårige betydning for drikkevandet, har det aldrig været opdyrket, endsige sprøjtet. Området har derfor bevaret en varieret natur med mange forskellige planter, bl.a. hjertegræs og nøgleblomstret klokke.

For at bevare variation i floraen er det vigtigt, at de lyskrævende planter ikke skygges ihjel af græs og budskads. Derfor slås engarealerne jævnlgt, som led i Energi2's (tidligere Københavns Vandforsyning's) naturpleje.

Brokilde er et godt sted at øve sig i at kende fuglestemmer, da der i mange perioder er rig fuglekoncert. Umiddelbart nord for kildepladsen ligger en to-kamret stendysse.

Der er adgang til Brokilde via gang- og cykelstierne fra Ågerup, Gundsølle og St. Valby.

10 Himmelev Skov og Kildemosen

- naturgenopretning og skovrejsning

I 2003 blev det besluttet at rejse en 300 hektar stor skov nord for Roskilde ved Himmelev. Skoven vil blive etableret af Skov- og Naturstyrelsen, Østsjælland over de næste 20 til 30 år i takt med, at arealerne bliver opkøbt. De første træer blev plantet vest for Nordre Ringvej i foråret 2004. På østsiden startede plantningen på marker og tidligere grusgravarealer øst for Himmelev Rideklub i 2005. De nye træer er plantet i afgrænsede partier med forskellige løv- og grantræer, bl.a. for at skabe variation for dyrelivet.

Der vokser små bestande af orkideer som kødfarvet gøgeurt og i 2007 blev der også fundet eksemplarer af sump-hullæbe på det areal, som DN i en årrække har passet med årligt høstet. Begge arter som Danmark har forpligtet sig til at beskytte og sikre overlevelse (Natura 2000).

Lige uden for Himmelev Skov, ved vejkrydset Østre Ringvej/Trekroner Allé, finder man "Tusind års-skoven"; en meget blandet skov, der blevet plantet i anledning af Roskilde by's 1000-års jubilæum i 1998. Her kan man finde en tredje orkide: skov-hullæbe.

Det er også værd at gå en tur i bydelen Trekroner. By- og naturplanerne for Trekroner er et flagskib i Norden, når man ser på hvordan en kommune kan planlægge og realisere en ny bydel med en varieret natur. Det er langt fra alle, der tænker i skovbælter, brug af danske plantearter, regnvandsbassiner, cykelstier og offentlige vandrestier, som det ses i Trekroner.

Der er p-plads på Herregårdsvej ved Himmelev Rideskole, på Store Valbyvej og på Trekroner Allé ved Trekroner Skole. Har du hund, må den løbe frit i de to **hundeskove** (en indhegning sydøst for Kildemosen og én ved Store Valbyvej vest for Ringvejen).

Den forladte og renoverede grusgrav indgår nu som del af statsskoven. Her er der gode muligheder for at gå, løbe og cykle på mountainbikes på stierne. Højtstående grundvand kan i nogle perioder gøre det vanskeligt at passere visse steder.

Allerede nu i 2009 ser man rådyr, harer og ræve i området, ligesom musvåger og

tårnfalke har startet jagten på mus og andre smådyr. Der er flere søer med god vandkvalitet og en lille fiskebestand.

Den sydlige del af skovrejsningsområdet omfatter Kildemosen, som er et sammenhængende moseområde med varieret flora og fugleliv. Her er rigtig gode muligheder for at høre nattergal og gøg i forsommeren, og hele året er det værd at gå en tur og opleve den dejlige, varierede natur. Man kan blandt andet gå tværs over Kildemosen gennem rørskoven på en lav træbro.